

Debat: Internationalt: WTO - hvad nu?

Information 27. september 2006, side 20 / 21

Verdens fattigste lande står til at tabe på den nye WTO-aftale, der ser ud til at ligge i kortene

Af John Nordbo og Jan Søndergård

Da WTO-forhandlingerne brød sammen i sommer, anklagede USA EU for ikke at ville sænke tolden på landbrugsvarer, mens EU beskyldte amerikanerne for at ville give deres egne landmænd for meget statsstøtte. Selv om denne mudderkastning er spændende, handler den kun om detaljer. For hvor har forhandlingerne egentlig bevæget sig hen i de seneste fem år? Og hvis der på et tidspunkt kommer en aftale, vil den så indfri nogle af de løfter, som er givet?

I ministererklæringen fra 2001 hedder det højtideligt: "Flertallet af WTO's medlemmer er udviklingslande. Vi søger at placere deres behov og interesser i hjertet af" forhandlingerne. Modelberegninger af konsekvenserne af de forslag, som foreligger, peger entydigt på, at en række af de allerfattigste, herunder navnlig afrikanske lande, kommer til at tabe som følge af en ny WTO-aftale. Regningen løber op i nogle hundrede millioner dollar om året for en gruppe lande syd for Sahara.

Et af de mest effektive midler til at hjælpe nogle fattige lande på vej er at skære ned på støtten til bomuldsproduktion i USA, som pt. er på næsten en million kroner pr. bomuldsfarm om året. Desværre tyder intet på, at amerikanerne vil gøre noget for at skabe lige konkurrencevilkår for de fattige afrikanske bønder og de 25.000 højteknologiske bomuldsproducenter i Texas og omegn. Tilsvarende kunne EU skabe bedre handelsvilkår ved at fjerne støtten til europæisk produktion af bomuld eller sukker, men det vil nok heller ikke ske.

Landbruget spærrer

En anden måde at forbedre fattige landes handelsvilkår på er at give dem fri adgang til at eksportere til vores markeder.

De rige lande har foreløbig accepteret, at gruppen af mindst udviklede lande (som primært ligger i Afrika og Asien) skal have fri markedsadgang for 97 procent af alle slags varer. Problemet er, at man ved at undtage tre procent, faktisk kan undtage netop de få varer, hvor disse lande er konkurrencedygtige.

I stedet for at forpligte sig til at give de fattige lande permanent bedre handelsvilkår, har de rige lande strøet om sig med tilsagn om at give mere handelsrelateret bistand i en periode. Men løfterne er hullede som en si. Der vil ikke være garanti for reel ekstra bistand - pengene kan blot tages fra bistand, som ellers kunne gå til sundhed eller uddannelse.

For udviklingslandene som helhed er det især vilkårene for handel med landbrugsvarer, der er interessante. I dag er det de fire procent af verdens landmænd, som bor i de rige lande, der sidder på størstedelen af verdensmarkedet.

Ambitionerne var høje, da forhandlingerne blev sat i gang i 2001: Forhandlingerne skulle bidrage til en "fundamental reform" og til at skabe et "fair og markedsorienteret" system for handlen med landbrugsvarer.

I 2003 blev der fremlagt et kompromisforslag på landbrugsområdet, hvor de rige landes told og landbrugsstøtte skulle halveres i løbet af fem år. U-landenes egen told på landbrugsvarer skulle også ned. Landbrugsstøtte har de ikke meget af.

Gevinsterne ved forslaget ville være store - især for de rige lande. EU lod ikke desto mindre meddele, at kompromisforslaget ikke kunne være grundlag for de videre forhandlinger. Hensynet til indtjeningen i ét enkelt erhverv, landbruget, var vigtigere end løftet fra 2001 og almindelige samfundshensyn.

EU kræver undtagelser

Først i oktober 2005 spillede EU ud med forslag til, hvad en ny landbrugsaftale i WTO skulle indeholde. Forslaget vil give EU lov til at bevare den nuværende landbrugsstøtte, mens amerikanerne skal reducere eller omlægge deres. Der tales også om reduktion af toldsatserne med i gennemsnit 50 procent. EU kræver imidlertid undtagelser for næsten 200 slags landbrugsvarer, hvilket vil være tilstrækkeligt til at sikre, at der ikke for alvor kommer øget import af de varer, som udgør størstedelen af den europæiske landbrugsproduktion.

Som et kuriøst eksempel på den uretfærdighed, der er indbygget i forslaget, kan nævnes, at EU accepterer, at der for landbrugsvarer skal gælde et loft over tolden på 100 procent - svarende til en

fordobling af prisen. Denne markante handelsbarriere skal holdes op imod, at EU samtidig kræver, at u-lande som Brasilien og Indien skal reducere deres told på industrivarer til maks. 15 procent. Der er sikkert u-lande, der er desperate nok til i store træk at acceptere dette udspil, men en 'fundamental reform' af handel med landbrugsvarer er det ikke.

Modspil kræves

Miljø er også en vigtig del af WTO-forhandlingerne. Da de blev sat i gang i 2001 forpligtede landene sig til at sikre, at beskyttelsen af miljøet og det internationale handelssystem gensidigt understøtter hinanden.

Der skulle sikres sammenhæng mellem forpligtelser i WTO og forpligtelser i internationale miljøaftaler, som eksempelvis biosikkerhedsprotokollen. Denne aftale giver lande ret til, på basis af forsigtighedsprincippet, at forbyde brugen af gensplejsede afgrøder. De forhandlinger er ikke kommet nogen vegne. Der er heller ikke skabt sikkerhed for, at WTO ikke kan bruges til at begrænse udbredelse af miljømærket FSC, som vi kender fra havemøbler, der kommer fra bæredygtig skovdrift.

Afklaringen af forholdet mellem WTO's frihandelsregler og de internationale miljøaftaler ville være bedst tjent med helt at blive løftet ud af WTO-systemet og eventuelt lagt over til den Internationale Domstol i Haag.

Told og andre barrierer for handel med miljøvenlige produkter skulle også reduceres. Men man kan ikke blive enige om, hvad der er miljøvarer - altså om noget så banalt som f. eks. at vindmøller og solceller gavner miljøet!

De internationale handelsforhandlinger har potentialet til at fremme udvikling og miljøbeskyttelse. Men det er ikke nok, at topmødeerklæring efter topmødeerklæring gentager, at forhandlingerne er en 'udviklingsrunde' og at handel er et vigtigt redskab til at bekæmpe fattigdom.

Den danske regering burde bruge pausen i forhandlingerne til at skabe et konkret modspil til den hidtil førte politik - ikke vente på at andre tager initiativer.

John Nordbo er koordinator for '92-gruppen - Forum for Bæredygtig Udvikling'. Jan Søndergård er politisk rådgiver for Greenpeace